

Széchenyi-könyvtár

Alapítója, →Széchenyi Ferenc politikusi pályára készült. A bécsi Theresianumban folytatott tanulmányok után kétéves európai körutazást tett: Csehországba, a német fejedelemségekbe, Hollandiába, Angliába, majd Itáliába látogatott. Hazatérve Sopronhorpácson és a nagycenki kastélyban alakított ki könyvtárat. Könyvtárosai →Hajnóczy József, majd Tibolth Mihály (1765--1833) voltak. 1797-ben megjelentette könyvtárának első katalógusát. Gyűjteményét, amely nyomtatott könyveken kívül kéziratokból, érmékből, metszetekből, térképekből és címerképekből állott, 1802-ben ajánlotta fel egy nemzeti (országos) könyvtár (Bibliotheca Regnicolaris) alapítására. Az uralkodói engedély 1802. nov. 26-án kelt, s az intézményt József nádor felügyelete alá helyezte. A könyvtár 1803 decemberében nyílt meg a nagyközönség számára; 1808-tól az akkor fölállított Nemzeti Múzeum keretében működött. Előbb a →pálosok pesti kolostorában, majd 1808-ban az egyetem egyik épületében nyert elhelyezést. 1817-ben átköltöztették a Nemzeti Múzeum első otthonául szolgáló Batthyány-villába, amely a mai Múzeumkert területén állott. Az 1838. évi árvíz után a gyűjteményeket a Ludoviceum épületébe kellett átszállítani, míg 1847-ben meg nem nyílt a múzeum újonnan épített palotája. A könyvtár katalógusának kiadását 1799-ben kezdték el, a pótköteteket 1803--07-között nyomtatták. A gróf az alapítás után is folyamatosan gyarapította a gyűjteményt, így halálakor több mint 20 000 dokumentumot, köztük 6000 térképet őrzött a bibliotéka. Széchenyi előtt kettős cél lebegett: egyrészt összegyűjteni azokat a dokumentumokat, amelyek mo.-i szerzőktől származtak, ill. Mo.-ra vonatkozó információkat tartalmaznak, másrészt a hazai tudósok rendelkezésére bocsátani a modern európai szellemi áramlatok tanulmányozásához szükséges kézikönyveket.

Kiad.: *Az Országos Széchenyi Könyvtár és a Magyar Nemzeti Múzeum alapító okirata*, Bp., 2002; *Levélben értesítsen engem! Kortársak Széchenyi Ferenc könyvtáralapításáról*, kiad. Deák Eszter, Zvara Edina, Bp., 2012.

Irod.: Berlász Jenő, *Az Országos Széchenyi Könyvtár története. 1802--1867*, Bp., 1981; Somkuti Gabriella, *Az Országos Széchenyi Könyvtár története 1802--1918*, Bp., 2002.

Monok István